

I.

REIKALAUJU SATISFAKCIJOS!

„– Su šiuo ponu aš kaunuos, – pareiškė Atas, rodydamas ranka į d' Artanjaną ir tuo mostu lyg ir sveikindamas jį.

– Ir aš, – sušuko Portas, – su juo kaunuos!

– Bet tik pirmą valandą, – atsakė d' Artanjanas.

– Ir aš kaunuos su tuo ponu, – tarė savo ruožtu Aramis, prieidamas prie jų.

– Bet tik antrą valandą, – taip pat ramiai atsakė d' Artanjanas.“

Alexandre Dumas „Trys muškietininkai“

APIE NEPATAISOMĄ DVIKOVININKĄ

Hercogas de Rišeljė (Armand de Vignerot du Plessis de Richelieu, 1696–1788), garsiojo kardinolo giminaitis, garsėjo savo meilės nuotykiomis bei dvikovomis, už kurias jaunystėje praleido Bastilijoje keturiolika mėnesių. Mažiausiai trijose dvikovose priešininkui teko atsiveikinti su gyvybe, o sykį Bulonės miške dėl jo netgi susikovė dvi damos – grafiėnė de Nel (de Nel) ir markizė de Polinjak (de Polinjac). Grafiėnė šovė pirmoji ir nepataikė, o markizės šūvis nuplėšė priešininkui ausies spenelį.

Hercogas de Rišeljė (Jean-Marc Nattiev paveikslas)

keturias galvas, aš nesunkiai surasčiau, už ką nukirsti jas visas.“ Tada atsidusęs pridūrė: „Ak, jei jis turėtų bent vieną...“

DVIKOVA DANGUJE

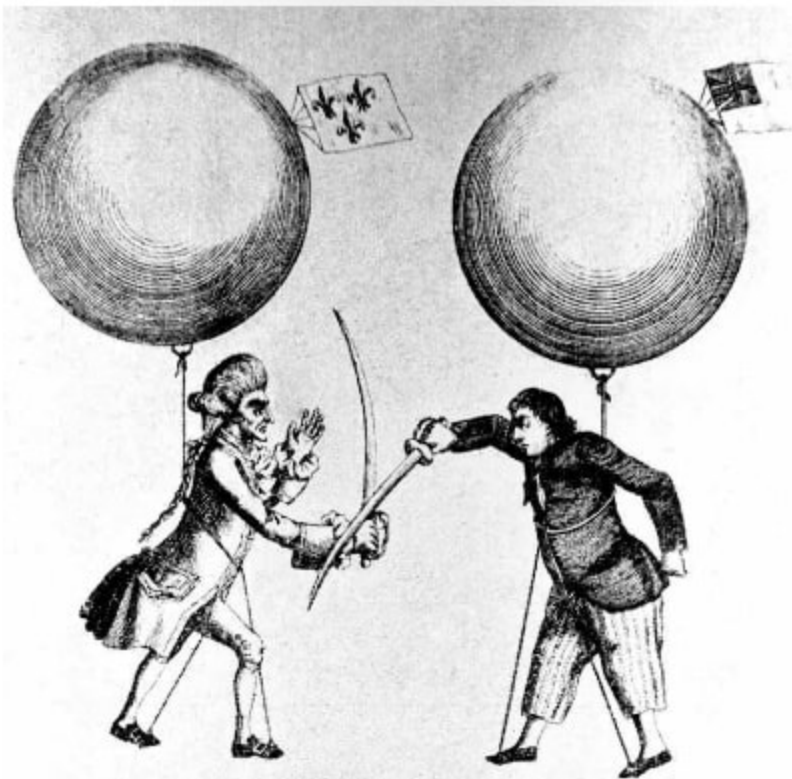
1808 metais Paryžiuje du ponai – mesjė de Grandprė (de Grandpre) ir mesjė Le Pikas (Le Pique) konkuravo dėl tokios madmuazelės Tirevi (Tirevit) dėmesio. Vienas iš jų privalėjo pasitraukt, bet savanorio neatsirado. Tuomet vyras suprato, kad tik dvikova gali viską sudėlioti į savo vietas.

Normalūs varžovai būtų pasirinkę pistoletus ar bent jau seniai iš mados išėjusias rapyras, tačiau ne šiedu. Kažkurio liguistoje fantazijoje gimė toks scenarijus – jie pakils į orą identiškais oro balionais ir plėškins vienas į kitą muškietonais.

Regis, per mėnesį, kol buvo gaminami identiški oro balionai, karštakošių galvos turėjo bent kiek atvėst, bet kur tau! Tad birželio 22 dieną Tiulri soduose susirinkusių žiūrovų akivaizdoje mūsų dvikovininkai įlipo į parengtų oro balionų krepšius ir pakilo į orą. Na, gerai, jie turėjo dėl ko rizikuoti, bet kokio veltinio pas kiekvieną į krepšį įlipo dar ir po sekundantą – galva neišneša.

Balionai pakilo maždaug į pusės mylios aukštį. Burtai lėmė pirmajam šauti mesjė Le Piku. Šis kruopščiai prisitaikė savo muškietonu ir pykštefėjo. Kulka nuskriejo dievui į langus.

O de Grandprė buvo taiklus. Jo kulka perskrodė priešininko balioną ir šis sykiu su dviem nelaimėliais (Le Piku ir jo sekundantu) smigo žemyn. Taip sakant – vienu šūviu du lavonai.

XVIII a. graviūra

BILIARDO DVIKOVA

1843 metais du prancūzai – Mezonforo miestelio gyventojai Lanfanas (Lenfant) ir Melfonas (Melfant) – žaisdami biliardą susipyko. Vienas kitą iššaukė dvikovon ir ginklu pasirinko (kas jiems atrodė gana logiška) biliardo kamuolį. Burtai lėmė Melfonui pirmajam sviesti raudoną kamuolį į priešininką. Šis sviedė stipriai. Ir dar taikliai. Kamuolys pataikė Lanfanui tiesiai kakton ir sėkmingai pasiuntė nelaimėlį anapilin.

DEŠRELIŲ DVIKOVA

Istoriją apie šią dvikovą užtikau bent poroje knygų, o vėliau, įlindęs internetan, – ir ne viename tinklalapyje. Vis dėlto atrodo, kad didesnė jos dalis – pramanas. O gaila, nes istorija graži. Na, o kad jau graži – tai ir papasakosiu.

1865 metais politinis Oto fon Bismarko (Otto von Bismarck) priešininkas Prūsijos parlamente mokslininkas Rudolfas Virchovas (Rudolf Virchow) apkaltino būsimą Vokietijos kanclerį tuo, kad dėl jo pernelyg išpūsto karinio biudžeto šalyje siaučia skurdas, badas ir šiltinės epidemija. Bismarkas, aišku, pasipiktino tokiais kaltinimais ir iškvietė mokslininką į dvikovą.

Kaip iškviestoji pusė, Virchovas galėjo rinktis ginklą. Bismarkas garsėjo kaip puikus šaulys, tad mokslininkas būtų buvęs tikras bėprotis, jei būtų rinkęsis pistoletus. Išganingą mintį jam pakišo trichineliozė, liga, kurios sukėlėją – spiralinę trichiną Virchovas kaip tik ir tyrinėjo. Mokslininkas pasiūlė neįprastą dvikovą – jis parūpins dvi išvaizda nesiskiriančias dešreles. Viena bus visiškai nekenksminga, o kita – užkrėsta mirtinai pavojingomis spiralinė-

mis trichinomis. Kad ir kurią dešrelę pasirinktų Otas fon Bismarkas, antrąją suvalgys Virchovas. Gerai pasvarstęs Bismarkas atsisakė kautis tokioje dvikovoje.

Tikrovėje, regis, viskas buvo ne taip. Bismarkas iš tikrųjų iškviėtė Virchovą dvikovon, tačiau šis nesiūlė tokio egzotiško būdo išsiaiškinti santykius. Atvirkščiai, būtent jis atsisakė priimti iškvičimą. Taip bent jau liudija išlikę šių dviejų vyrų laiška.

Rudolfas Virchovas (centre) operacijos metu

II.

PAŽVANGINKIM GINKLAIS

„– Ar turit ginklą, Lestreidai?

Kresnasis seklys nusišypsojo.

*– Jei tik aš su kelnėm, vadinasi, jose yra ir užpakalinė kišenė,
o jei yra užpakalinė kišenė, joje turi būti kas nors įdėta.“*

Arthur Conan Doyle „Baskervilių šuo“

NEĮPRASTI GINKLAI

• *Chu-ko-nu*, arba daugiašaudis arbaletas

Šito stebuklo išradimas priskiriamas kinų karvedžiui Džuge Lian-gui (Zhuge Liang, 181–234). Ir visai be reikalo, mat archeologai aptiko tokį arbaletą ir IV a. pr. m. e. kapavietėje. Arbaletu viršuje įtaisyta strėlių dėtuvė, užtaisomas jis buvo viena ranka. Žinoma, dėl savo ypatumų gerokai greičiau šaudė už tradicinius arbaletus. Patyrusio kario rankose *chu-ko-nu* galėjo iššauti 10 strėlių per 15 sekundžių. Jei vis dar neįspūdinga, palyginkim su tradicinio arbaletu dviem šūviais per minutę. Žinoma, buvo ir trūkumų – šitas strėliasvaids (kulkašvaids) nepasižymėjo toliašauda. Strėlė skriedavo iki 120 metrų, bet realiai šūvis buvo efektyvus tik 80 metrų atstumu – nuo toliau stovinčio taikinio strėlė galėjo tiesiog atšokti, nepadariusi jokios žalos. Beje, buvo ir gerokai gremėzdiškesnių *chu-ko-nu* modifikacijų. Tokius monstrus jau valdydavo du kariai.

• *Urumi*, arba kardas Indianai Džonsui

Urumi – tradicinis indų apsijuosiamas kardas. Tai ilga (iki 1,5 metro) siaura itin lankstaus plieno juosta, pritvirtinta prie medinės rankenos. Įprastai juostos gale būdavo skylutė, o ant rankenos buožėlo – iškilimas, reikalingas tam, kad apsukus apie juosmenį ginklą būtų galima susegti ir nešiotis slapčiomis po rūbais.

Norintys įvaldyti *urumi* treniruotis pradėdavo ne su plieninėmis, o su audeklo juostomis, mat tokiu ginklu itin lengva susižeisti pačiam. Esat, ko gera, matę neretai pasitaikančią filmuose sceną, kai nemokantis valdyti botago mosteli juo ir išsyk kaukia, susiėmęs už skaudamos vietos. *Urumi* nemokšai gali įkirst gerokai pikčiau.

Šri Lankos *urumi* variacija – dar įspūdingesnė. Prie rankenos tvirtinama iki 32 (!) tokių juostų. Negana to, paprastai tokie *urumi* naudoti poroje.

• *Puckle Gun* – ir krikščionims, ir nekrikščionims

Džimsas Paklis (James Puckle, 1667–1724), išradėjas, teisininkas ir rašytojas, pirmasis pasaulyje (1718 metų gegužės 17 dieną) užpatentavo greitašaudį ginklą, vadinamąjį Paklio šautuvą – kulkosvaidsio protėvį.

Paklio šautuvas – paprastas vienvamzdis titnaginis šautuvas (bet turintis 13 užtaisų būgną), įtaisytas ant trikojo. Veikė panašiai, kaip revolveris: po kiekvieno šūvio būgnas būdavo pasukamas. Tiesa, iššovus visus užtaisyti, tekdavo keist visą būgną. Paklio šautuvas galėjo iššauti iki 9 sykių per minutę (to meto titnaginėmis muškietomis galėjai per tą patį laiką iššauti daugiausia 4 kartus).

Beje, ginklo demonstracijai Džimsas Paklis pateikė du tokius šautuvus – vienas šaudė apvaliomis, įprastinėmis kulkomis, užtat antrasis – kubinėmis. Paties išradėjo sumanymu, apvaliąsias derėjo naudoti prieš krikščionis, o kubines, žalojančias stipriau ir paliekančias skaudesnių žaizdų, – prieš musulmonus.

Paklio šautuvas

BALIONAI VIRŠ VENECIJOS

Aviacijos pradininkai broliai Raitai (Orville ir Wilbur Wright) dar nė gimę nebuvo, kai pirmąsyk priešininkas buvo bombarduojamas iš oro.

1848 metais Venecija sukilo norėdama nusimesti Austrijos jungą. Sukilėliai paskelbė Veneciją nepriklausoma respublika. Austrai netrukus apsupo miestą ir apjuosė jį blokados žiedu. Apsiaustis, aišku, gerai, bet štai puolimas strigo. Reljefo ypatumai neleido pabūklų išdėstyti patogiose pozicijose, tad artilerija buvo visiškai neefektyvi.

Austrų artilerijos leitenantas Francas fon Uchatijus (Franz von Uchatius) pasiūlė bombarduoti Veneciją iš aerostatų. Austrų kariuomenei vadovavęs Radeckis fon Radecas (Joseph Radetzky von Radetz) susidomėjo šia idėja. 1849 metų liepos 12 dieną jį orą pakilo du aerostatai, gabenantys kiekvienas po 33 svarus sprogmenų su padegtais pusvalandžiui apskaičiuotais dagčiais. Deja, vėjas tądien buvo permainingas ir balionus nunešė vėlniai žino kur, bet tik ne Venecijon. Liepos 15 dieną nuo karinio garlaivio denio pakilo dar du aerostatai. Šįsyk viskas praėjo sklandžiai – ir aerostatai nuskriejo iki Venecijos, ir dagčiai sudegė laiku, ir šrapneliai driokstelėjo ten, kur reikia.

Nors sprogmų efektas buvo minimalus, Venecijoje toks bombardavimas iš oro sukėlė paniką, tad fon Radecas įsakė tęsti projektą. 1849 metų rugpjūčio 22 dieną jį orą pakilo jau nebejuokingas aerostatų skaičius (tiksliai nežinoma, tačiau istorikai linkę apsistoti ties dviem šimtais). Neaišku, kokia dalis iš jų pasiekė Veneciją, o kokia nuskriejo

kitur. Žinoma, kad bent keli aerostatai savo sprogstamą krovinį numerė virš pačių austrų. Žodžiu, išėjo, jei ir ne visiškai šnipštas, tai šis tas labai panašaus. Nieko keista, kad austrai daugiau su balionais nebežaidė.

Radeckis fon Radecas

PIRMIEJI ITALŲ PILOTŲ KARTAI

1911 metais įsiplieskęs italų ir turkų karas gerokai praplėtė žmonių savęs naikinimo būdų diapazoną. Pirmąsyk kariniais tikslais panaudotas radijo ryšys, pirmąsyk karo veiksmuose dalyvavo šarvuočiai, o aviacijos istoriją šis karas perrašinėjo itin įnirtingai.

Pirmą kartą aviacija karo tikslais panaudota 1911 metų spalio 23 dieną. Tądien kapitonas Karlo Pjaca (Carlo Piazza) savo lėktuvu

„Bleriot XI“ atliko pirmąjį žvalgybinį skrydį virš priešų pozicijų (beje, tokiu pat lėktuvu 1909 metais pirmąsyk buvo perskristas Lamanšo sąsiauris). Po poros dienų, lapkričio 1-ąją, leitenantas Džiulijo Gavoti (Giulio Gavotti), pakilęs skrydžiui savo „Etrich Taube“ monoplanu, prigriebė ir keturias „Cipelli“ granatas. Jis ketino tapti pirmuoju žmogumi, bombardavusiu priešininko pozicijas iš lėktuvo. Iš oro balionų jau buvo bombarduota ir 1899 metų Hagos konvencijos tai netgi buvo uždrausta, tačiau niekas tuomet nesumojo draudime paminėti ir sunkesnių už orą aparatų.

Nepaisant to, jį užduotis buvo nelengva (viena ranka valdydamas lėktuvą, kita Gavoti čiupdavo beveik 2 kilogramus sveriančią granatą, dantimis ištraukdavo sprogdiklį blokuojantį strypelį – dabartinių granatų žiedo prototipą – ir persisvėręs per aeroplano kraštą šveisdavo sprogmensį žemyn), savo sumanymą italas įvykdė. Tris granatas jis nmetė ant Tadžūros oazės, kur buvo įsitvirtinę turkai, paskutinę – ant karinės stovyklos Ain Zoroje. Visos keturios sprogo, nė viena nepadarė

Karlas Pjaca (visiškai uniforma), 1912 m.

jokios žalos turkams (taiklumas buvo šiaip sau, turiu pasakyti), tačiau pirmasis bombardavimas iš lėktuvo įvyko.

Čia vėl scenoje pasirodo kapitonas Pjaca – 1912 metų sausio 24 dieną jis pirmąsyk iš oro fotografuoja priešininko pozicijas. Tačiau Gavoti ne iš tų vaikinių, kurie nusileidžia, – kovo 4 dieną jis atlieka pirmąjį naktinį žvalgybinį skrydį.

Nežinia, kiek dar tų pirmų kartų italų pilotai būtų išgimdę, bet 1912 metų spalio 15 dieną buvo pasirašyta slapta taikos sutartis (toks savotiškas ketinimų protokolai), o po trijų dienų – ir oficiali. Karas baigėsi. Tačiau virš Europos jau kaupėsi debesys, netrukus atnešiantys jai Pirmąjį pasaulinį karą ir dar begalę visokių pirmų kartų, kurių geriau niekad nebūtų buvę.

RIMTI DIDELIŲ BERNIUKŲ ŽAISLAI

Kodėl tą daiktą pavadino „Galijotu“ („Goliath“), man galva neišneša. Lyg ir pagal visą logiką Dovydas turėjo būti.

Savaeigis minas „Leichter Ladungsträger Goliath“ vokiečių armija naudojo Antrojo pasaulinio karo metais. Šitie vabaliukai buvo užtaisomi 60–100 kilogramų sprogmensiu ir buvo skirti tankams naikinti ir pastatams sprogdinti. „Galijotai“ buvo valdomi per atstumą. Be abejo, tai buvo vienkartinis žaisliukas, mat pagrindinė jo užduotis – susprogti reikiamoje vietoje.

Pirmieji „Galijotai“ buvo su elektros varikliais, tačiau vėliau, siekiant sumažinti jų savikainą, varikliai pakeisti benzininiais.

Iš viso pagaminti 7 564 tokie „Galijotai“, tačiau jų efektyvumu vokiečiai nusivylė. Žaisliukai buvo brangūs, lėti (9,5 km/h), sunkiai

Britų kariai prie užgrobtų „Gialijotu“

įveikdavo reljefo kliūtis, o jų plonas šarvas buvo pernelyg pažeidžiamas. Ką jau kalbėti apie iš paskos besivelkantį laidą, reikalingą „Galijotui“ valdyti.

NE TAIKOS PAUKŠČIAI

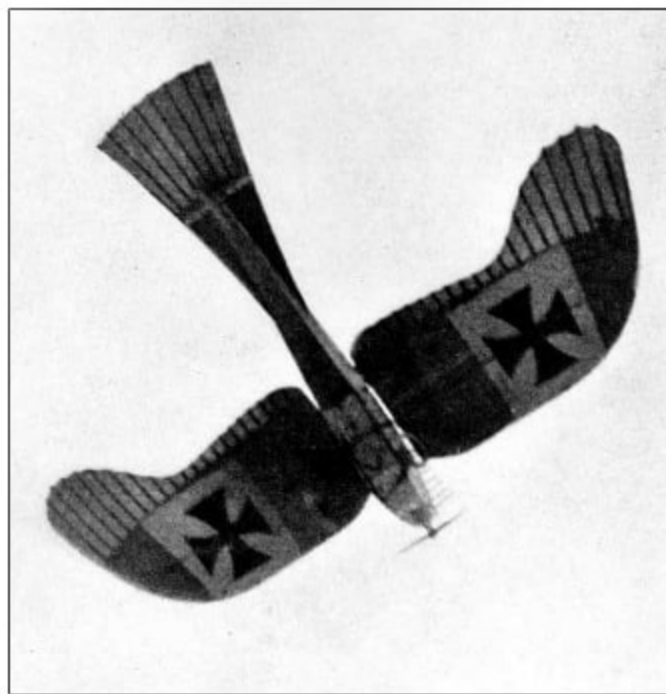
Nojus, gelbėdamasis nuo pasaulinio tvano sykiu su šeimyna ir kitais padarais, plūduriavo vidur bekraščių vandenų. Kai nusibodo plūduriuoti, jis triskart paleido balandį, norėdamas patikrinti, ar šalia nėra sausumos. Pirmąsyk balandis grįžo tuščiomis, antrąsyk – su alyvmedžio lapu snape, na, o trečią kartą negrįžo išvis. Tai reiškė, jog paukštis rado sausumą. Kad Nojaus nekankintų versija, jog balandis galėjo tapti kokio plėšraus paukščio auka, Dievas apsidrausdamas jam dar ir vaivorykštę parodė.

Šitas Biblijos pasakojimas pagimdė tris plačiai žinomus taikos simbolius – balandį, alyvmedžio šakelę ir vaivorykštę. Amerikiečių mokslininkas B. F. Skinneris (Burrhus Frederic Skinner) gal buvo neskaitęs to pasakojimo, o gal jam buvo tiesiog nusispjaut, tačiau sugalvojo taikos simbolį balandį panaudoti karo tikslais. Jam šovė mintis apie balandžių valdomas raketas. Nepaisant to, kad į Skinnerio idėją žvelgta labai skeptiškai, savo tyrimams jis gavo finansavimą – 25 000 dolerių. Kad ir kaip būtų keista, mokslininkas pasiekė gana neblogų rezultatų. Idėja buvo paprasta: raketos viduje buvo trys balandžiai, priešais kiekvieną – ekranėlis, į kurį perduodavo vaizdą raketos nosyje įtaisyti lęšiai. Dresuoti balandžiai, išmokyti atpažinti tam tikrus objektus, pamatę juos ekranėlyje, baksnodavo į jį snapu ir taip nukreipdavo raketą į taikinį. Vienintelis trūkumas – balandžiai buvo savotiški kamikadzės, mat, sprogu-

raketai, žūdavo ir jie. Na, bet japonai karių negailėjo, tai negi amerikiečiai dėl paukščių verkslens?

Visgi „Pigeon“ projektas pasitikėjimo nekėlė ir, nepaisant pasiektų rezultatų, 1944 metų spalio 8 dieną eksperimentas buvo nutrauktas, nusprendus sutelkti jėgas perspektyvesniems projektams. „Problema ta, kad niekas į mus rimtai nežiūrėjo“, – skundėsi Skinneris.

1948 metais projektas „Balandis“ atgimė kaip „Orcon“ (*Organic control*), o 1953 metais elektroninės valdymo sistemos jį numarino galutinai.

Etrich Taube monoplanas